

Minder bekende of verdwenen locaties in Gent

MEERSENIERSSTRAAT 20-22: HUIS ‘DE LELIE’

Daniël Van Ryssel

De Meerseniërsstraat is een smal straatje van de Vrijdagmarkt naar de Zuivelbrug, over de Leie, en vormt aldus de verbinding van het stadscentrum met de Oudburg en het Patershol. Aanvankelijk heette ze Zuivelsteeg. Die werd opgedeeld en het deel tussen het Zuivelbrugje en de Vrijdagmarkt werd omgedoopt tot Meerseniërsstraat naar het eertijds in de straat gelegen gildehuis van de Merseniërs of koopmannen en koopvrouwen in mercerieën.

Het hoekhuis, huidig nr. 24, vormde met De Lelie waarschijnlijk een eenheid en had vroeger een luifel met de bouwdatum 1712. De Lelie tekent een L-vorm af die achter het hoekhuis tot aan de Leie loopt. Het complex bestaat uit ten minste drie gebouwen achter elkaar. Er is de voorbouw aan de Meerseniërsstraat, de achterbouw achter het hoekhuis en nog eens een grote constructie er naast langs de Leie, die oorspronkelijk enkel langs een smalle steeg in de Meerseniërsstraat kon bereikt worden.

We bekijken het huis even van onder tot boven. De lage, overwelfde kelders zijn klaarblijkelijk ouder dan de bovengrondse bebouwing. De Lelie zelf is een dubbelhuis met vier venster(deur)openingen in elk van de vier bouwlagen onder een afgesnuit zadeldak. De oudste, 17de-eeuwse kern is zichtbaar in de begane grond: baksteen- en zandsteenpui met kruiskozijsen. Borstweringen met sculpturale panelen. Daarop de zeldzame afbeelding van een rosmolen en twee binnenzichten van de 18de-eeuwse verkoopruimte, die ons een goed beeld geven van hoe men vroeger waren aan de man bracht, centraal een lelie in een medaillon. Bovenbouw met rechthoekige vensters, waarvan deze op de eerste verdieping hoger dan de twee bovenliggende. Alle muurdammen zijn met ankers versterkt. De uiterste blinde traveeën op de bovenste verdieping laten een vroegere trapgevel veronderstellen, die bij de aanpassing van de zolderlaag in een lijstgevel veranderde. Inmiddels zijn deze blinde ramen opnieuw open gemaakt en is op het dak een glasconstructie geplaatst.

Afb. 1. Huis 'de Lelie' bij Zuivelbrug in Meersenijsstraat (SAG, SCMS 7351, anno 1940).

De Lelie was van de 14de tot het begin van de 17de eeuw een brouwerij. De gevelsteen met de Lelie en die van de Drie Sleutels (oorspronkelijk 't Sleutelken) aan de Grauwpoort zijn de oudste ter plekke bewaard gebleven brouwersinsignes in Gent. Ze staan al vermeld en rudimentair weergegeven in het gildeboek uit 1494 van de 'pijnders', de lastdragers die ook biervoeders waren. Het zijn de enige overgeblevenen van 111 daarin vermelde brouwerijtjes (zie Gh. T. 1987 nr. 1).

Vanaf minstens 1677 functioneerde een bloempelderij in dit gebouw. Wat moeten we daaronder verstaan? Door gelijkmatig en voorzichtig malen wordt het graan ontdaan van zijn uitwendige vliesjes (doppen of pellen) en gebroken. Gepelde en gebroken granen, gerst of gort, boekweit en haver, noemt men grutten. Die werden gebruikt om brij en pap mee te maken. Vermalen tot gruttenmeel konden er pannenkoeken mee gebakken worden. Gerst werd ook gepeld ten behoeve van de moutproductie voor de bierbrouwerijen. De pelmolen werd met paardenkracht aangedreven. Van deze rosmolen (paard: ros) bleef in De Lelie enkel een tredvloer over. Een bas-reliëf op de gevel geeft er een mooie voorstelling van.

Domenicus Goethals vormde De Lelie in 1847 om tot een bedrijfje waarin, naast nog steeds het pellen van graan, ook gemalen werd. Naar verluid behoorde de laatste eigenaar van De Lelie tot de vijfde generatie molenaars. In de 19de eeuw werd op stoom overgeschakeld, getuige de nog bewaarde naar boven versmallende vierkante schoorsteen, versterkt met ijzeren banden, in de gevel langs de Leie ingebouwd. In 1936 werd de nu nog bestaande installatie geplaatst. Die werd tot 1950 met stoom aangedreven en vanaf dan door een dieselmotor, eigenlijk gebouwd voor een binnenschip. In 1960 werd een nieuwe tweedehandse dieselmotor geplaatst.

De maalinstallaties zijn over vier zolders verspreid, zowel omdat ze zoveel ruimte in beslag nemen als omwille van de verdeling van het gewicht. De meeste machines dateren nog van 1936. Op de eerste verdieping staan vier walsenstoelen, een machine voor een eerste maling, twee builmolens en een houten toestel om zakken af te schuiven. Het is een ware wirwar van ruimtes, trappen en machines

In 2005 werden zowel de gebouwen als de constructies die er integrerend deel van uitmaken, geklasseerd als monument omwille van zijn historische en industrieel-archeologische waarde. De kranten meldden in 2009 dat een architectenbureau het complex wilde verbouwen tot kantoren, een loft, winkels,

kelderverdieping met terras aan de Leie en een molenmuseum of althans een opstelling met museale inslag.

Naschrift. Anno 2016 is er een 'barista' in De Lelie gevestigd die naast koffie en thee ook meel-producten en brood verkoopt.

Literatuur

Deseyn, G. (1991), *Gids voor Oud Gent*. Tweede, herwerkte uitgave, p. 409.

Openbaar Kunstbezit 1989 nr. 4. Industriële archeologie. Molens Goethals.

Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de provincie Oost-Vlaanderen 2005.

Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur. Stad Gent. Deel 4 na, 1976.

Krantenkniptels 'Meersenijsstraat' in documentatiecentrum DSMG, Sint-Amandsberg: *De Gentenaar*, 16 jan. 1978. Bas-reliëfs De Lelie krijgen opknapbeurt; *Het Volk*, 14 juli 1988. Aan de Zuivelbrug wordt graan gemalen; *De Gentenaar*, 9 feb. 1988. De laatste molen in de stad; *De Gentenaar*, 10 nov. 1997, Molens Goethals gaat dicht; *De Gentenaar*, 15 juni, 2007. Loft bovenop molens Goethals; *Het Nieuwsblad*, 10 april 2009, Molenmuseum in hartje Gent.